

MATEMATIKA 1

Rješenja druge zadaće 2020./2021.

Sonja Žunar

1. (3) Odredite prirodnu domenu funkcije

$$f(x) := \frac{\arccos\left(\frac{x}{\pi}\right) \cdot \log_{\pi}(-x)}{\sqrt[4]{1 - \operatorname{ctg} x}}.$$

Rješenje. Realan broj x nalazi se u \mathcal{D}_f ako i samo ako zadovoljava sljedeće uvjete:

- $\frac{x}{\pi} \in \mathcal{D}_{\arccos} = [-1, 1] \Leftrightarrow -1 \leq \frac{x}{\pi} \leq 1 \Leftrightarrow -\pi \leq x \leq \pi$
- $-x \in \mathcal{D}_{\log_{\pi}} = \langle 0, +\infty \rangle \Leftrightarrow -x > 0 \Leftrightarrow x < 0$
- $x \in \mathcal{D}_{\operatorname{ctg}} = \mathbb{R} \setminus \{k\pi : k \in \mathbb{Z}\}$
- $1 - \operatorname{ctg} x > 0 \Leftrightarrow \operatorname{ctg} x < 1 \Leftrightarrow x \in \bigcup_{k \in \mathbb{Z}} \langle \frac{\pi}{4} + k\pi, \pi + k\pi \rangle.$

Prema tome,

$$\mathcal{D}_f = \left\langle -\frac{3\pi}{4}, 0 \right\rangle.$$

2. (2) Derivirajte funkciju

$$f(x) := 2^{\operatorname{arctg} x} \cdot \frac{x^2 \cdot \log_2(x^2 + x + 1)}{\operatorname{tg}(\operatorname{arctg} x)}.$$

Rješenje. 1. način. Imamo

$$\begin{aligned} f'(x) &= (2^{\operatorname{arctg} x})' \cdot \frac{x^2 \cdot \log_2(x^2 + x + 1)}{\operatorname{tg}(\operatorname{arctg} x)} + 2^{\operatorname{arctg} x} \cdot \left(\frac{x^2 \cdot \log_2(x^2 + x + 1)}{\operatorname{tg}(\operatorname{arctg} x)} \right)' \\ &= 2^{\operatorname{arctg} x} \ln 2 \cdot \frac{1}{1+x^2} \cdot \frac{x^2 \cdot \log_2(x^2 + x + 1)}{\operatorname{tg}(\operatorname{arctg} x)} \\ &\quad + 2^{\operatorname{arctg} x} \cdot \left(\frac{\left(2x \cdot \log_2(x^2 + x + 1) + x^2 \cdot \frac{1}{(x^2+x+1)\ln 2} \cdot (2x+1) \right) \cdot \operatorname{tg}(\operatorname{arctg} x)}{(\operatorname{tg}(\operatorname{arctg} x))^2} \right. \\ &\quad \left. - \frac{x^2 \cdot \log_2(x^2 + x + 1) \cdot \frac{1}{\cos^2(\operatorname{arctg} x)} \cdot \frac{1}{1+x^2}}{(\operatorname{tg}(\operatorname{arctg} x))^2} \right). \end{aligned}$$

2. način. Kako je $f: \mathbb{R} \setminus \{0\} \rightarrow \mathbb{R}$ dana pravilom

$$f(x) = 2^{\operatorname{arctg} x} \cdot \frac{x^2 \cdot \log_2(x^2 + x + 1)}{x} = 2^{\operatorname{arctg} x} \cdot x \cdot \log_2(x^2 + x + 1),$$

$f': \mathbb{R} \setminus \{0\} \rightarrow \mathbb{R}$ je dana pravilom

$$\begin{aligned} f'(x) &= (2^{\operatorname{arctg} x} \cdot x \cdot \log_2(x^2 + x + 1))' \\ &= (2^{\operatorname{arctg} x})' \cdot x \cdot \log_2(x^2 + x + 1) + 2^{\operatorname{arctg} x} \cdot x' \cdot \log_2(x^2 + x + 1) \\ &\quad + 2^{\operatorname{arctg} x} \cdot x \cdot (\log_2(x^2 + x + 1))' \\ &= 2^{\operatorname{arctg} x} \ln 2 \cdot \frac{1}{1+x^2} \cdot x \cdot \log_2(x^2 + x + 1) + 2^{\operatorname{arctg} x} \cdot 1 \cdot \log_2(x^2 + x + 1) \\ &\quad + 2^{\operatorname{arctg} x} \cdot x \cdot \frac{1}{(x^2 + x + 1) \ln 2} \cdot (2x + 1), \end{aligned}$$

pri čemu smo u drugoj jednakosti iskoristili činjenicu da za sve derivabilne funkcije $f_1, f_2, f_3: D \subseteq \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ vrijedi

$$\begin{aligned} (f_1 f_2 f_3)' &= ((f_1 f_2) f_3)' = (f_1 f_2)' f_3 + f_1 f_2 f_3' = (f_1' f_2 + f_1 f_2') f_3 + f_1 f_2 f_3' \\ &= f_1' f_2 f_3 + f_1 f_2' f_3 + f_1 f_2 f_3'. \end{aligned}$$

3. (2) Zadane su funkcije

$$f(x) := (e^{2x+1} + 1)^2 \quad \text{i} \quad g(x) := 6e^{2x+1} - 4x.$$

Odredite sve $x_0 \in \mathbb{R}$ sa svojstvom da su tangenta na Γ_f u točki $(x_0, f(x_0))$ i tangenta na Γ_g u točki $(x_0, g(x_0))$ međusobno paralelne. Za svaki određeni x_0 napišite jednadžbe tih dviju tangenti.

Rješenje. Primijetimo da je

$$f(x) = e^{4x+2} + 2e^{2x+1} + 1$$

pa je

$$f'(x) = 4e^{4x+2} + 4e^{2x+1}, \quad (1)$$

dok je

$$g'(x) = 12e^{2x+1} - 4. \quad (2)$$

Tangenta na Γ_f u točki $(x_0, f(x_0))$ i tangenta na Γ_g u točki $(x_0, g(x_0))$ međusobno su paralelne ako i samo ako su njihovi koeficijenti smjera $f'(x_0)$ i $g'(x_0)$ isti, tj. ako i samo ako vrijedi

$$f'(x_0) = g'(x_0),$$

tj., koristeći (1) i (2),

$$4e^{4x_0+2} + 4e^{2x_0+1} = 12e^{2x_0+1} - 4,$$

tj., dijeljenjem s 4,

$$(e^{2x_0+1})^2 - 2e^{2x_0+1} + 1 = 0,$$

tj.

$$(e^{2x_0+1} - 1)^2 = 0,$$

tj.

$$e^{2x_0+1} = 1,$$

tj.

$$2x_0 + 1 = 0,$$

tj.

$$x_0 = -\frac{1}{2}.$$

Preostaje odrediti jednadžbe tangenti na Γ_f odnosno Γ_g u točki s apscisom $-\frac{1}{2}$. Tangenta t_1 na Γ_f u točki $(-\frac{1}{2}, f(-\frac{1}{2})) = (-\frac{1}{2}, 4)$ dana je jednadžbom

$$t_1 \dots y - 4 = f' \left(-\frac{1}{2} \right) \cdot \left(x - \left(-\frac{1}{2} \right) \right),$$

tj., koristeći (1), jednadžbom

$$t_1 \dots y - 4 = 8 \left(x + \frac{1}{2} \right),$$

dakle

$$t_1 \dots y = 8x + 8,$$

dok je tangenta t_2 na Γ_g u točce $(-\frac{1}{2}, g(-\frac{1}{2})) = (-\frac{1}{2}, 8)$ dana jednadžbom

$$t_2 \dots y - 8 = g' \left(-\frac{1}{2} \right) \cdot \left(x - \left(-\frac{1}{2} \right) \right),$$

tj.

$$t_2 \dots y - 8 = 8 \left(x + \frac{1}{2} \right),$$

dakle

$$t_2 \dots y = 8x + 12.$$

4. (3) Ispitajte tok i skicirajte graf funkcije

$$f(x) := \frac{x^2 + 3x + 2}{x^2 + 3x}.$$

Rješenje. Da bismo si olakšali računanje, najprije primijetimo da je formulom

$$f(x) = 1 + \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{x} - \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{x+3}$$

dan rastav funkcije f na parcijalne razlomke.

① Domena funkcije f je $\mathcal{D}_f = \mathbb{R} \setminus \{0, -3\} = \langle -\infty, -3 \rangle \cup \langle -3, 0 \rangle \cup \langle 0, +\infty \rangle$.

\rightsquigarrow Rubovi domene: $-\infty, -3, 0, +\infty$.

② f nije ni parna ni neparna ni periodična.

③ Nultočke: $-2, -1$.

④ $f'(x) = -\frac{2}{3} \cdot \frac{1}{x^2} + \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{(x+3)^2} = -2 \cdot \frac{2x+3}{x^2(x+3)^2}$.

\rightsquigarrow Stacionarne točke: $-\frac{3}{2}$.

⑤ $f''(x) = \frac{2}{3} \cdot \frac{2}{x^3} - \frac{2}{3} \cdot \frac{2}{(x+3)^3} = 12 \cdot \frac{x^2+3x+3}{x^3(x+3)^3}$.

Kako polinom $x^2 + 3x + 3$ nema realnih nultočaka, $f''(x) \neq 0$ za sve $x \in \mathcal{D}_f$.

⑥ Kako je

$$\lim_{x \rightarrow \pm\infty} f(x) = \lim_{x \rightarrow \pm\infty} \left(1 + \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{x} - \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{x+3} \right) = 1,$$

pravac $y = 1$ je horizontalna asimptota funkcije f . Nadalje, s obzirom da vrijedi

$$\lim_{x \rightarrow 0\pm} f(x) = \lim_{x \rightarrow 0\pm} \left(1 + \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{x} - \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{x+3} \right) = \left(1 + \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{0\pm} - \frac{2}{9} \right) = \pm\infty$$

i

$$\lim_{x \rightarrow 3\pm} f(x) = \lim_{x \rightarrow 3\pm} \left(1 + \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{x} - \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{x+3} \right) = \left(1 - \frac{2}{9} - \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{0\pm} \right) = \mp\infty,$$

pravci $x = 0$ i $x = 3$ su vertikalne asimptote funkcije f .

⑦

	$-\infty$	-3	-2	$-\frac{3}{2}$ lok. max	-1	0	$+\infty$
f	$\times \nearrow +$	$\cup \times \nearrow -$	$\cap \emptyset \nearrow +$	$\cap \searrow +$	$\cap \emptyset \searrow -$	$\cap \times \searrow +$	$\cup \times$
f'	\times	$+$	\times	$+$	0	$-$	$-$
f''	\times	$+$	\times	$-$	$-$	$-$	\times
$f(x)$	$1 \leftarrow$	$\rightarrow +\infty$	$-\infty \leftarrow$	0	$\frac{1}{9}$	0	$\rightarrow -\infty$
							$+\infty \leftarrow$
							$\rightarrow 1$

8

